

Európai
Bizottság

*Employment and
Social Developments in Europe*

Fenntartható növekedés mindenki számára:

*A **szociális Európa** jövőjével
kapcsolatos döntések
Összefoglalás*

27 September 2019, Brussels

#ESDE2019

In cooperation with the

European Economic and Social Committee

Szociális Európa

Fenntartható növekedés mindenki számára: A szociális Európa jövőjével kapcsolatos döntések

Összefoglalás

FENNTARTHATÓ NÖVEKEDÉS MINDENKI SZÁMÁRA: A SZOCIÁLIS EURÓPA JÖVŐJÉVEL KAPCSOLATOS DÖNTÉSEK

2018-ban az EU gazdaságában folytatódott a javulás, amely 2013-ban kezdődött, amikor a gazdasági tevékenység a pénzügyi és gazdasági válság után elkezdett fellendülni. Az EU-ban a foglalkoztatás új rekordmagasságot ért el, míg a munkanélküliség, valamint a szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázata tovább csökkent. E fejlemények magabiztosságra adnak okot, és azt mutatják, hogy az uniós szakpolitikák meghozták eredményüket az utóbbi években. E változások azonban egy olyan időszakban állnak be, amelyet egyre gyorsuló változás jellemez. E változás mindenekelőtt társadalmunk demográfiai elöregedésével, a technológia átalakulásával, valamint gazdaságaink és társadalmaink gyors léptékű digitalizációjával függ össze. E világszintű trendek következtében a munkavégzés új készségeket igénylő új formái alakulnak ki, bizonyos területeken munkaerőhiány jelentkezik, az európai szociális modellnek pedig új kihívásokkal kell szembenéznie. ⁽¹⁾

A tavalyi évben sok olyan esemény történt, amely emlékeztetett arra, hogy a közelmúltban elért eredmények közép- és hosszú távon sérülékenyek. Globális szinten olyan új kockázatok járultak hozzá a globális és az uniós növekedés 2018-as lassulásához, illetve vezettek a gazdasági előrejelzések újabb lefelé történő korrekciójához, mint például a kereskedelemben tapasztalható protekcionista trendek vagy a nemzetközi gazdasági és geopolitikai bizonytalanságok. ⁽²⁾ Hozzá kell tenni, hogy míg a belföldi dinamika alapvetően támogatja az európai gazdaságot, komoly kihívásokat kell kezelni annak érdekében, hogy Európa védelmet biztosítson, valamint versenyképes, méltányos és fenntartható legyen. ⁽³⁾ Ilyen kihívás többek között a termelékenység alacsony mértékű növekedése, a nemek közötti tartósan fennálló különbségek a foglalkoztatás és a fizetés terén, a jelentős beruházási hiányok, az energiaköltségekkel és a lakhatás megfizethetőségével kapcsolatos aggályok, valamint az állam és a magánszektor csökkent mértékű, de így is jelentős adósságállománya.

⁽¹⁾ E változások és világszintű trendek foglalkoztatásra gyakorolt hatásaival és társadalmi hatásaival kapcsolatos tovább részleteket lásd a 2017. és 2018. évi *Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában* jelentéseket, amelyek fő témája a „Nemzedékek közötti szolidaritás” (2017. évi jelentés) és a „Változások a munka világában: a digitalizáción túl” (2018. évi jelentés). A szakemberhiány, a munkavállalók mobilitása és a migráció kapcsán lásd még a 2015. évi *Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában* jelentést, különösen a „Mobilitás és migráció az EU-ban: Lehetőségek és kihívások” című fejezetet.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság 2019-es tavaszi európai gazdasági előrejelzése, *European Economy*, Institutional paper 102, 2019. május.

⁽³⁾ Lásd: Európai Bizottság (2019), *Európa 2019 májusában: Felkészülés az egyre bizonytalanabb világban működő Unió egységesebbé, erősebbé és demokratikusabbá tételére*. Az Európai Bizottság hozzájárulása az EU-27 vezetőinek a romániai Nagyszombenben 2019. május 9-én tartott informális találkozásához.

Az éghajlatváltozás, a környezetkárosodás, valamint a természeti erőforrások nem hatékony felhasználása szintén kedvezőtlenül befolyásolják az EU és a világ fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kilátásait. Az európaiak egyre inkább tudatában vannak e kihívásoknak, és annak, hogy a fenntarthatóság mindhárom – gazdasági, társadalmi és környezeti – dimenzióját egyszerre kell kezelni. A cél az, hogy az európai eredményeket (a versenyképes gazdaságot, a magas életszínvonalat, az értéket képviselő jóléti társadalmat és a környezettel kapcsolatos úttörő tevékenységeket) fenntartható módon, hosszú távon a jövő nemzedékeinek is biztosítsuk. A diákok és más uniós polgárok különösen az egész Európában 2018 második felétől kezdve heti rendszerességgel szervezett klímátüntetésekben való részvételükkel sürgették az éghajlatváltozás elleni gyorsabb fellépést. Ezzel párhuzamosan a társadalom más csoportjai aggodalmuknak adtak hangot az éghajlatváltozás elleni fellépéshez szükséges gazdasági átállás költségeivel, illetve ezek méltányos elosztásával kapcsolatban.

Az EU a szerződések biztosította széles körű alapokra építhet, és kiterjedt tapasztalattal rendelkezik a gazdasági, társadalmi és környezeti célkitűzések párhuzamos megvalósítását célzó szakpolitikai menetrendek terén. Vezető szerepet játszott továbbá 2015-ben az Egyesült Nemzetek Szervezete fenntartható fejlesztési céljainak meghatározásában. Emellett 2018 decemberében a COP24⁽⁴⁾ alkalmával az EU és 20 tagállam aláírta a szolidaritásról és a méltányos átalakításról szóló sziléziai nyilatkozatot. Ebben kiemelték, hogy a végbemenő változások társadalmi elfogadottságának biztosításához elengedhetetlen az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra

történő átállás társadalmi aspektusának mérlegelése. Az EU és tagállamai tehát kulcsszerepet játszanak a jelenkor összetett kihívásaira adandó szakpolitikai reakciók alakításában nem csak nemzeti és európai, hanem globális szinten is. A 2019. január 30-án közzétett „Fenntartható Európa 2030-ra” vitaanyag konkrétan meghatározza, hogy a fenntartható fejlesztési célok hogyan illeszthetők bele az EU stratégiai szakpolitikai keretébe. A vitaanyag arra hívja fel a figyelmet, hogy „a fenntartható fejlődés lényege az emberek életszínvonalának további javítása valódi választási lehetőségek és támogató környezet teremtése [...] révén. Mindez olyan helyzetet fog teremteni, melyben bolygónk felélése nélkül jólétben élhetünk az erőforrások intelligens felhasználása és egy olyan, modern gazdaság révén, amely egészségünket és jólétünket szolgálja.” Rámutat a fenntartható fejlődés három dimenziójára, kiemelve a társadalmi és a környezetvédelmi dimenzió közötti kapcsolatot, amely a fenntarthatósággal kapcsolatos megoldandó kérdések központi eleme⁽⁵⁾, és figyelmeztet arra, hogy „nem számít, mennyire viharos évek várnak ránk, a legfontosabb feladatunk az, hogy ne tévesszük szem elől a jövőre nézve meghatározott céljainkat.”⁽⁶⁾

A fenntartható fejlődés társadalmi dimenziója kapcsán (amelyet gyakran társadalmi fenntarthatóságnak is neveznek) az EU politikai kötelezettségvállalásait azzal erősítette meg, hogy az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság 2017. november 17-én a göteborgi szociális csúcstalálkozón kinyilvánította a szociális jogok európai pillérének. Ez a pillér az európai integráció központi részét képezi, nem utolsósorban azoknak a fenntarthatósággal kapcsolatos kihívásoknak a fényében, amelyekkel Európa jelenleg szembesül. A szociális jogok európai pillérének kinyilvánítása azt az erősödő aggodalmat is mutatja, hogy a válság okozta károk felszámolására talán még nem került sor mindenhol. Tény, hogy ellentmondás mutatkozik abban, hogy az EU-ban általában véve tartósan helyreállt és javult a foglalkoztatási és a szociális helyzet, miközben bizonyos jövedelmi csoportokban, tagállamokban és régiókban kevésbé kedvező fejlemények tapasztalhatók. Ilyen fejlemény többek között az, hogy bizonyos területeken lassul a tagállamok konvergenciája, egyes tagállamok között nőnek a különbségek és hogy több tagállamban tapasztalható tartós munkanélküliség, növekvő jövedelmi egyenlőtlenség és dolgozói szegénység.

Ezek a foglalkoztatási és szociális téren tapasztalható ellentmondások erőteljes hatással vannak arra, hogy az európai polgárok hogyan érzékelik az EU gazdasági és szociális helyzetét. A legújabb Eurobarométer felmérések szerint az európai polgárok az emelkedő árakhoz, az egészségügyi és a szociális biztonsághoz, a nyugdíjakhoz és a háztartásuk pénzügyi helyzetéhez kapcsolódó szociális aggályokról tettek említést mint az őket személyesen érintő legfontosabb kérdésekről. A környezettel kapcsolatos aggályok, valamint az éghajlatváltozás, az energia és a lakhatás terén felmerülő problémák idővel egyre nagyobb hangsúlyt kapnak. Az európai polgárok egyre határozottabban követelik a nyilvánvaló ellentmondások orvoslását, valamint az egyéb fontos kihívások kapcsán tett erőfeszítések fenntartását (különös tekintettel a migrációra és a biztonságra) és az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás elleni fellépést.

⁽⁴⁾ COP24: az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye Felelős 24. Konferenciája.

⁽⁵⁾ Lásd különösen: Európai Bizottság (2019) Europe's Sustainability Puzzle: Broadening the Debate (Az európai fenntarthatóság megoldandó kérdései. Az eszmecsere bővítése), az Európai Politikai Stratégiai Központ dokumentuma, 2019. április 8.

⁽⁶⁾ Európai stratégiai és politikai elemzési rendszer, Global Trends to 2030: Challenges and Choices for Europe (Globális trendek 2030-ig: Kihívások és választások Európában), 2019. április

A szakpolitikai kihívás többrétű, és párhuzamos reakciókat tesz szükségessé azok esetében, akiknek nehézséget okoz a megélhetés, bizonytalannak érzik foglalkoztatási lehetőségeiket, alacsonyabb szintű jólétben élnek vagy úgy érzik, hogy lemaradtak; azok esetében, akik úgy vélik, hogy az éghajlatváltozás elleni fellépés jelenleg túlságosan korlátozott vagy túlságosan lassú; azok esetében, akik attól tartanak, hogy az éghajlatváltozás elleni fellépés gyorsabb annál, mint amit megengedhetnek maguknak vagy mint amihez alkalmazkodni tudnak, vagy hogy más beruházásoktól vagy innovációktól vonja el a forrásokat; azok esetében, akik arra figyelmeztetnek, hogy az éghajlatváltozás elleni egyoldalú fellépés árthat az EU termelékenységének és versenyképességének.

Végezetül, egyre erősebben jelentkezik az érzés, hogy az EU fenntartható növekedését és fejlődését előmozdító közös, konkrét és hatékony szakpolitikai döntésekre van szükség. Ezt ismerte el a 2019. május 9-i nagyszabesi nyilatkozat, amelyben az EU és tagállamai a következőket vállalták: „mindenkor érvényesíteni fogjuk a méltányosság elvét, legyen szó akár a munkaerőpiacról, a jólétről, a gazdaságról vagy a digitális átalakulásról. Tovább fogjuk csökkenteni a közöttünk fennálló egyenlőtlenségeket, és az embereket a politika elé helyezve, a legkiszolgáltatottabbaknak Európában [...] segítséget nyújtunk majd. [...] Meg fogjuk védeni a következő európai nemzedékek jövőjét. Be fogunk ruházni a fiatalokba és olyan, a jövő kihívásainak megfelelni képes Uniót építünk, amely meg tud birkózni a 21. század legsürgetőbb problémáival”. (7)

A 2019. évi „Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában” című jelentés (ESDE-jelentés) e problémák elemzéséhez és mérlegeléséhez járul hozzá. A jelentés a **„Fenntartható növekedés mindenki számára: A szociális Európa jövőjével kapcsolatos döntések”** címet viseli, és az alábbi témaköröket tárgyalja:

1. fejezet – Főbb foglalkoztatási és szociális fejlemények
2. fejezet – Fenntartható növekedés és fejlődés az EU-ban: fogalmak és kihívások
3. fejezet – Gazdasági és szociális alapvetések: a termelékenységtől a méltányos és fenntartható növekedésig
4. fejezet – Befektetés az emberekbe és a társadalmi fenntarthatóságba: rövid távú költségek és hosszú távú előnyök
5. fejezet – A zöldebb jövő felé: az éghajlatváltozás foglalkoztatási és szociális hatásai
6. fejezet – Fenntarthatóság és kormányzás: a szociális párbeszéd szerepe

Az 1. fejezet azokat a foglalkoztatással kapcsolatos és társadalmi fejleményeket tekinti át, amelyek a tavalyi évben következtek be EU-ban és tagállamaiban, ezen belül a foglalkoztatás, a munkanélküliség és jövedelem tagállamok közötti megoszlása terén tapasztalható trendekre, valamint a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportokra fókuszál. A 2. fejezet a fenntarthatóság fő fogalmát, valamint a fenntarthatóság különböző dimenzióinak (többek között a társadalmi dimenzió) a meghatározását ismerteti. Azonosítja a fenntarthatóság fő motorjait és a kapcsolódó kockázatokat, tárgyalja azokat a kihívásokat, amelyekkel az EU a fenntartható fejlődés felé történő haladása közben szembesül, valamint a fenntarthatóság társadalmi, gazdasági és környezeti dimenziói közötti szinergiákat és lehetséges kompromisszumokat. A 3. fejezet a fenntarthatósággal kapcsolatos főbb kihívásokkal foglalkozik, különös tekintettel arra, hogy a gyorsuló technológiai változás és az uniós munkaerő képzettségi szintjének javulása ellenére is csak nehézkesen nő a termelékenység. A regionális és vállalati szintű adatok elemzésére támaszkodva vizsgálja a tartós gazdasági növekedés előfeltételeit, különös figyelmet fordítva a hatékonyság, az innováció, a humán tőke, a munkaminőség, a méltányosság és munkakörülmények közötti komplementaritásokra. A fejezet emellett olyan szakpolitikákat is meghatároz, amelyek a termelékenységet az egyenlőtlenség fokozása nélkül képesek javítani. A 4. fejezet a bizonyos kiválasztott területeken megvalósuló szociális beruházásokat tárgyal, illetve azok társadalmi fenntarthatóság kapcsán játszott szerepére koncentrálnak. Elemzi, hogy a szakpolitikák mennyiben képesek az aktivitás, a foglalkoztatás és a termelékenység fokozására, és egyben a kedvezőtlen szociális helyzetek enyhítésére. Kijelenti, hogy a gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás, az oktatás és képzés, a mobilitás és a lakásszektor azok a kulcsfontosságú területek, ahol a szakpolitikai beavatkozás segítheti a tagállamok társadalmi-gazdasági teljesítményének fenntarthatóságát és felfelé irányuló konvergenciáját. Az 5. fejezet áttekintést ad arról, hogy az éghajlatváltozás elleni fellépés milyen hatást gyakorol a gazdaságra és a foglalkoztatásra, a jövedelemre és a készségekre. Elemzi továbbá az energiaszegénységnek (mint a szegénység EU-ban tapasztalható sajátos típusának) aspektusait, és tárgyalja a környezettel kapcsolatos egészségi kockázatokat (például a légszennyezést), valamint azokat a szakpolitikákat, amelyek a környezetre és az emberekre egyaránt pozitív hatást gyakorolhatnak. Végezetül, a 6. fejezet azt a kérdést járja körül, hogy a

(7) Nagyszabesi nyilatkozat, az EU-27 állam-, illetve kormányfői által a 2019. május 9-én a romániai Nagyszabesben tartott informális európai tanácsi ülésén tett nyilatkozat. A dokumentum az alábbi helyről elérhető: <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/05/09/the-sibiu-declaration/>

szociális partnerek és a szociális párbeszéd (ideértve a bérmegállapodást is) mit tehetnek és tesznek a fenntartható növekedés és fejlődés előmozdítása érdekében.

1. FŐBB FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS FEJLEMÉNYEK

2018-ban az EU-ban és az euróövezetben egyaránt folytatódott a gazdasági tevékenység bővülése, jóllehet a vártnál lassabb tempóban. Ez azt mutatja, hogy az utóbbi hat évben tapasztalt tartós gazdasági növekedés után a globális gazdaság lelassult. A fokozódó bizonytalanság, a termelékenység kismértékű növekedése, a tartós munkaerőpiaci szegmentáció, valamint a társadalmi és területi különbségek továbbra is kihívást jelentenek az EU-beli fenntartható növekedés kapcsán, így a gazdasági előrejelzések lefelé történő korrekciójára volt szükség.

Az erőteljes gazdasági növekedés a fokozódó bizonytalanság közepette 2018-ban lelassult.

**2019 első
negyedében 240,7
millió**
európai polgár volt

Az EU-ban a foglalkoztatás ráta az eddig tapasztalt szinteknél magasabbra emelkedett: 2019 első negyedében a foglalkoztatottak száma 240,7 millió volt ⁽⁸⁾, 13,4 millióval több, mint a Juncker-Bizottság hivatalba lépésének idején, 2014 novemberében.

A foglalkoztatási ráta még sosem volt ilyen magas az EU-ban, viszont a nemek közötti különbségek továbbra is fennállnak.

Az EU foglalkoztatási rátája is sosem látott magas értéket ért el: 2018 végére 73,5%-os volt. Az EU és az Egyesült Államok foglalkoztatási rátája közötti különbség egyre csökken. A teljes munkaidős egyenértékben mért foglalkoztatási ráta már ötödik éve folyamatosan nőtt. 2018-ban 67,2%-on állt, amely 2,2 százalékponttal volt magasabb, mint a 2008-as érték. A foglalkoztatási ráta növekedése azonban lassult. Az uniós foglalkoztatási ráta a jelenlegi növekedési sebesség mellett (évente 1,3% szemben a 2017. évi 1,6%-os értékkel) 2020-ra kicsivel marad majd el az Európa 2020 stratégia 75%-os célkitűzésétől. Továbbá – a férfiak és a nők foglalkoztatási rátájának korábbi konvergenciája ellenére – a nemek közötti foglalkoztatási különbség megszüntetésének folyamata is lelassult. 2018-ban a nemek közötti foglalkoztatási különbség 11,6 százalékpont volt, azaz 2013 óta szinte egyáltalán nem változott.

Az EU foglalkoztatási rátája elérte a 73,5%-os értéket, és csökkenőben van az EU és az Egyesült Államok foglalkoztatási rátája közötti különbség.

**Az uniós
munkanélküliségi
ráta 6,4%-on,**

az eddigi legalacsonyabb értéken

Az éves munkanélküliségi ráta 2018-ban 6,8% volt, ami a 2017-es szinthez képest 0,8 százalékpontos csökkenést jelent. 2019 áprilisában a munkanélküliségi ráta tovább csökkent, és elérte a 6,4%-ot. Több tagállam közel áll a teljes foglalkoztatás eléréséhez. A fiatalok munkanélküliségi rátája 2018-ban

Az EU-ban a munkanélküliségi ráta történelmi mélypontot ért el, ám a tagállamok közötti különbség lényegében nem változott.

15,2%-ra (majd 2019 áprilisában 14,2%-ra) csökkent, ami válság előtti 2008-as szinthez képest 0,7 százalékponttal alacsonyabb. Csökkent a tartós munkanélküliség is. A tagállami és a regionális szinten azonban továbbra is jelentős különbségek tapasztalhatók a foglalkoztatási ráták és a munkanélküliségi ráták között. A munkanélküliségi ráta nemzeti és szubnacionális területeken megmutatkozó szórása fokozatosan csökken, míg a munkanélküliségi ráta szórása 2007 óta nőtt.

**Az európai
középosztály
tagjainak 53%-a**

érzi úgy, hogy a munkanélküliség

A középosztály – az EU társadalmainak gerincét alkotó népességcsoport, amelyet a definíció szerint a nemzeti mediánjövedelem 75%-a és 200%-a közötti jövedelemmel rendelkező személyek alkotnak – méretét tekintve egyre

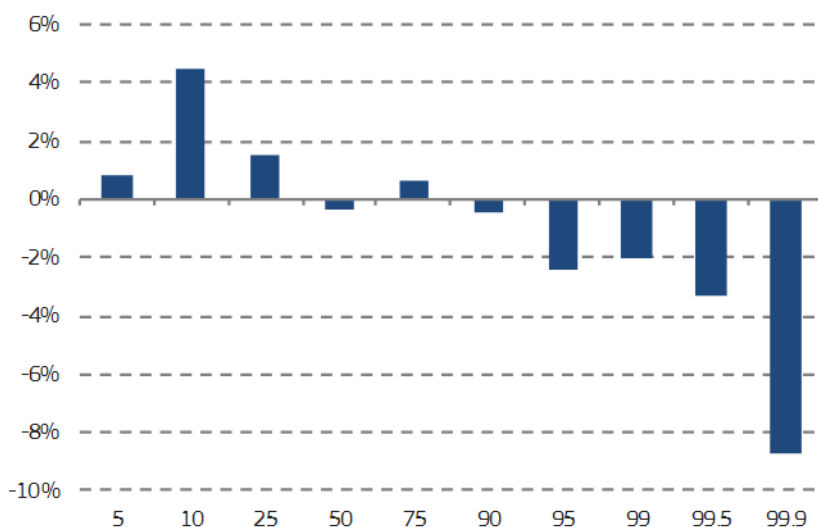
A középosztály mérete egyre hasonlább a tagállamokban...

(*) Eurostat, namq_10_pe

hasznalóbb az egyes tagállamokban. Ez bizonyos mértékű felfelé irányuló konvergenciára enged következtetni, de ugyanakkor az adatok azt mutatják, hogy a középosztály a keleti tagállamokban jellemzően bővül, míg az EU nyugati részén zsugorodik. Uniós szinten a középosztály tagjainak több mint fele (53%) arról számol be, hogy kiszolgáltatottnak érzi magát, és nehezen tudja biztosítani a megélhetését.

Az EU 28 tagállamában a legalacsonyabb jövedelmű csoportok körülményei a válság előtti szinthez képest javultak.

A rendelkezésre álló reáljövedelem változása 2008 és 2015 között (%); kiválasztott percentilisek; a 28 uniós tagállam jövedelemeloszlása. Forrás: A Foglalkoztatási Főigazgatóság számításai. A World Inequality Lab által létrehozott EU-SILC felhasználói adatbázis és adatsorok (lásd az 1. fejezetet).

Az EU-ban a szegényebb emberek jövedelme

a válság előtti szinthez képest
4%-kal nőtt

meghaladta a válság előtt 2008-as szintet (az EU-ban már 2015-ben meghaladta). Azonban nyolc tagállamban (különösen Görögországban, Cipruson, Olaszországban és Spanyolországban) az egy főre eső GDHI még mindig nem érte el a 2008-as szintet. A tagállamokon belüli jövedelmi egyenlőtlenségek – amelyek a gazdasági és pénzügyi válság nyomán megnőttek – egyes tagállamokban 2017-ben csökkenni kezdtek. Az EU-ban megvalósuló teljes jövedelemeloszlás elemzése azt mutatja, hogy 2007 és 2015 között az alacsonyabb jövedelmű csoportok helyzete javult, és az uniós tagállamok alcsoportjai közötti konvergencia folyamatban van. A népesség 10. percentilisébe tartozó személyek a válság előtti jövedelmükhöz képest több mint 4%-os reálnövekedést könyvelhettek el. Ez mindenképp abból adódott, hogy a legszegényebb keleti tagállamok között voltak olyanok, ahol a jövedelem növekedett. Eközben a legszegényebb déli tagállamokban csökkent a jövedelem.

Az EU városi és vidéki térségeiben elérhető mediánjövedelmek

közötti legnagyobb különbség
nem kevesebb, mint 90%.

2018-ban a háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelmének (GDHI) éves reálnövekedése 2%-os volt az EU-ban és 1,5%-os az euróövezetben. 2017-ben, vagyis az utolsó olyan évben, amelyre nézve elérhető adatok, az euróövezetben az egy főre eső GDHI

...és az EU alacsonyabb jövedelmű csoportjainak jövedelme nőtt.

A városokban a jövedelem általában magasabb, mint a vidéki térségekben. A legnagyobb különbség Romániában mérhető, ahol mediánjövedelem a városokban körülbelül 90%-kal magasabb, valamint Bulgáriában,

A városokban a jövedelem általában magasabb, mint a vidéki térségekben.

ahol ez az érték körülbelül 60%. Ezzel szemben a legtöbb nyugati tagállamban a jövedelmi szegénység és a súlyos anyagi nélkülözés valószínűsége sokkal nagyobb a városokban, mint a vidéki térségekben.

A népesség bizonyos csoportjai (különösen a fogyatékossgal élő személyek, a migráns háttérrel rendelkező személyek és az etnikai kisebbségek tagjai) a társadalom többi csoportjához képest kiszolgáltatottabb helyzetben vannak az oktatáshoz, szolgáltatásokhoz és munkaerőpiachoz való hozzáférés terén. Ez kedvezőtlenebb foglalkoztatási eredményekben, alacsonyabb szintű jóllétben, valamint a szegénység és társadalmi kirekesztődés nagyobb kockázatában mutatkozik meg. 2016-ban például a fogyatékossgal élő emberek körülbelül 48,1%-a volt foglalkoztatott az EU-ban, szemben a nem fogyatékossgal élők körében mért 73,9%-os aránnyal. A szociális jogok európai pillére olyan alapelveket határoz meg, amelyeknek garantálniuk kell e csoportok jogait, és irányt kell szabniuk a kapcsolódó uniós és tagállami szintű szakpolitikáknak.

Továbbra is kihívást jelent a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok oktatáshoz, szolgáltatásokhoz és munkaerőpiachoz való hozzáférése.

2017-ben 4,2 millióval kevesebb ember

volt kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, mint 2008-ban.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek száma lassan a válság előtti értékre esett vissza. 2017-re az EU 27 tagállamában (a célkitűzés meghatározását követően csatlakozott Horvátországot nem

A szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétt személyek száma a válság előtti 2008-as legalacsonyabb érték alá csökkent...

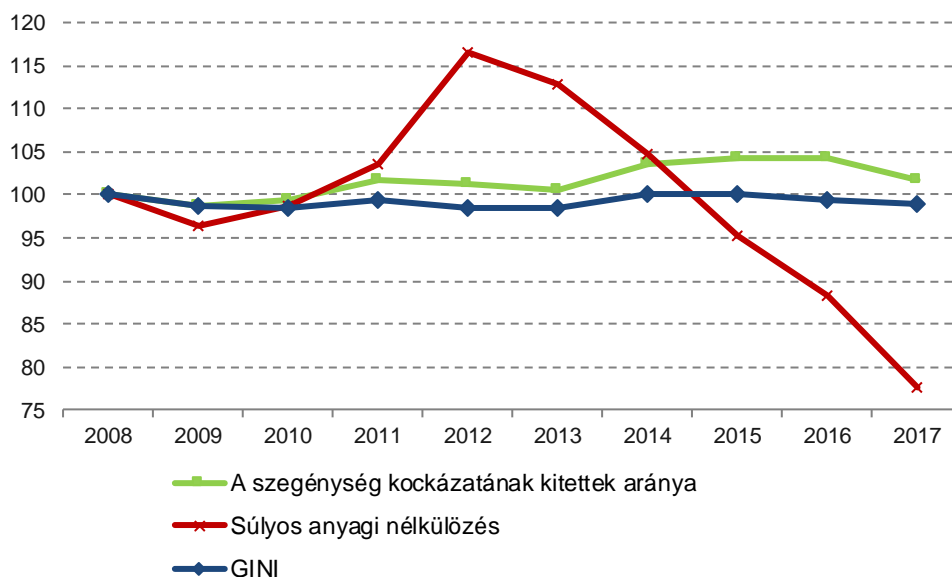
beleszámolva) a 2008-as legalacsonyabb értékhez képest 4,2 millióval kevesebb ember volt kitéve a szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának. E csökkenés eredményeként a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya a válság előtti 2008-as szintről (23,7%) és a 2012-es legmagasabb értékről (24,8%) 2017-re 22,4%-ra esett vissza. A csökkenés tapasztalható volt a mutató mindhárom komponensében, vagyis a szegénység kockázatának kitétt emberek, a súlyos anyagi nélkülözésben élők és a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők között egyaránt.

A súlyos anyagi nélkülözésben élők száma 2012 óta folyamatosan csökkent, ami az életszínvonal javulását mutatja. 2017-ben 4,7 millióval kevesebb ember volt érintett, mint 2016-ban. A szegénység kockázatának kitétt emberek száma 2014 és 2016 között szinte változatlan volt, majd 2017-re 17,3%-ról 16,9%-ra csökkent. A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő emberek aránya a 2016-os 10,5%-ról 2017-ben 9,5%-ra esett vissza, ami körülbelül 3,8 millióval kevesebb embert jelent.

...amit az abszolút szegénység, a relatív szegénység és az alacsony munkaintenzitás csökkenése is elősegített.

A tartósan fennálló szegénység és egyenlőtlenség ellenére javult az életszínvonal.

A szegénységi küszöb (reálértéken), a szegénység kockázatának kitétt személyek aránya, a rendelkezésre álló jövedelem Gini-együtthatója, a súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya (halmozott változás – index: 2008=100), EU. Forrás: Eurostat, EU SILC, a Foglalkoztatási Főigazgatóság számításai (lásd az 1. fejezetet).

Az EU-28 bizonyos makrogazdasági, munkaerőpiaci és szociális mutatói

	2008	2013	2017	2018
Reál-GD (éves növekedés)	0,5	0,3	2,5	2,0
Foglalkoztatás				
éves növekedés	1,0	-0,3	1,6	1,3
foglalkoztatottak száma (000)	231 181	224 442	235 898	239 040
Foglalkoztatási ráta (összesen, 20–64 év)	70,2	68,4	72,2	73,2
ráta (férfiak, 20–64 év)	77,8	74,3	78,0	79,0
ráta (nők, 20–64 év)	62,7	62,6	66,5	67,4
Munkatermelékenység (éves növekedés)				
foglalkoztatott személyenként	-0,5	0,6	0,9	0,6
ledolgozott óránként	-0,3	1,0	1,3	0,8
Munkanélküliség				
ráta (összesen, 15–74 év)	7,0	10,9	7,6	6,8
ráta (férfiak, 15–74 év)	6,6	10,8	7,4	6,6
ráta (nők, 15–74 év)	7,5	10,9	7,9	7,1
ráta (fiatalok, 15–24 év)	15,9	23,8	16,8	15,2
tartós munkanélküliségi ráta	2,6	5,1	3,4	2,9
nagyon tartós munkanélküliségi ráta	1,5	2,9	2,1	1,8
munkanélküliek száma (000)	16 768	26 334	18 774	16 887
A háztartások rendelkezésére álló, reálértékben mért bruttó fejenk	100,0	97,9	103,5	105,3
A szegénység vagy a kirekesztődés kockázatának kitettek aránya	23,7	24,6	22,4	
Egyenlőtlenség				
Jövedelmi kvintilisek aránya (S80/S20)	5,0	5,0	5,1	
A rendelkezésre álló jövedelem Gini-együtthatója	31,0	30,5	30,7	

Forrás: Eurostat (nemzeti számlák, munkaerő-felmérés, SILC)

Megjegyzés: Az EU-27-ben a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személy aránya, S80/20 és GINI (2008)

2. FENNTARTHATÓ NÖVEKEDÉS ÉS FEJLŐDÉS AZ EU-BAN: FOGALMAK, MEGHATÁROZÁSOK ÉS KIHÍVÁSOK

A fenntartható fejlődés definíciója szerint olyan fejlődés „amely anélkül elégíti ki a jelen szükségleteit, hogy megfosztaná a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől.” Ez volt a 2000 júniusában közzétett lisszaboni

Az EU uniós és globális szinten támogatja a fenntartható fejlődést.

stratégiát meghatározó jövőkép. Ezt fejlesztette tovább az Európa 2020 stratégia, amely ambiciózus célokat tűzött ki a gazdaság, a társadalom és a környezet terén. 2015-ben az Egyesült Nemzetek Szervezete elfogadta a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrendet, amely átfogó és globális fenntartható fejlesztési menetrendet határozott meg, egyforma fontosságot tulajdonítva a társadalmi, gazdasági, környezeti és irányítási dimenzióknak.

Az európai polgárok 5 legfőbb aggálya

a társadalmi-gazdasági és környezeti kérdések körébe

Az Európai Unióról szóló szerződés a fenntartható fejlődést (és annak gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziója) alapvető uniós célnak, az inkluzív növekedést pedig a fenntarthatóság szerves részének tekinti. A társadalmi dimenzió a foglalkoztatás, a jó

Az uniós jog rögzíti és az európai polgárok elfogadják a fenntarthatóság gazdasági, társadalmi és környezeti dimenzióit.

munkakörülmények és a jóllét előmozdítását, az életszínvonal és a munkaügyi normák harmonizálását, a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés elleni fellépést, a társadalmi igazságosságot, a humántőke-fejlesztést, a nemek közötti egyenlőséget és a szociális párbeszédet foglalja magában. Az Eurobarométer felmérések azt mutatják, hogy az uniós polgárokat a fenntartható fejlődés mindhárom dimenziója komolyan foglalkoztatja. A legújabb (2018 őszén végzett) Eurobarométer felmérések szerint az uniós polgárokat „személyesen” leginkább foglalkoztató öt kérdés társadalmi-gazdasági és környezeti kérdés. Ezek a következők: emelkedő árak (32%), egészségügy és szociális biztonság (17%), nyugdíjak (16%), háztartásuk pénzügyi helyzete (13%), valamint az adózással, oktatással, a környezettel, az éghajlattal és az energiával kapcsolatos kérdések (egyaránt 10-10%).

Ahogy azt a fenntartható fejlődési célok felé történő előrehaladást nyomon követő mutatók alátámasztják, a társadalmi fejlődés terén az EU igen előkelő helyet foglal el a nemzetközi összehasonlításokban. Az eredmények és a kihívások azonban tagállamonként nagyon változók. Emellett fennáll annak a kockázata, hogy az előregedés, a digitalizáció, a globalizáció és az éghajlatváltozás világszintű trendjeiből adódó kihívások aláássák ezeknek az eredményeknek fenntarthatóságát.

Bár az EU a nemzetközi összehasonlításokban előkelő helyen áll, további fejlődésre van szükség a fenntartható szociális Európa megvalósítása érdekében...

2060-ra kevesebb mint 2 dolgozó ember

jut majd egy 65 év fölötti emberre, szemben a mai 3-mal.

A demográfiai változás következtében nő az idős emberek száma, és csökken a munkaképes korú népesség. A 2060-ig hátralévő időszakban a 65 évnél idősebb emberek 100 munkaképes korú (15-64 éves) emberre vetített száma 30,5-ről előreláthatólag 51,6-ra

...amely előmozdítja a termelékenység növekedését és annak szélesebb körű elosztását az egyre inkább digitalizált gazdaságban...

emelkedik. Ez azt jelenti, hogy a gazdasági növekedés akkor lesz fenntartható, ha egyre nagyobb mértékben hagyatkozik a termelékenység javulására és annak szélesebb körű eloszlására. Emellett a nemzedékek közötti méltányosság és a jóléti állam pénzügyi fenntarthatósága is kockán forog. A digitalizáció lehetővé teszi a munkaszervezés új formáit (ideértve a platformalapú munkavégzést) és a munka magasabb fokú automatizálását. A digitalizáció jelentős munkahelyteremtő potenciállal rendelkezik, mindenekelőtt az innovatív, magas termelékenységű vállalkozások és a magasán képzett emberek esetében. A jogi keretet és a szociális védelmi rendszereket fejleszteni kell annak érdekében, hogy a munkavégzés új formáit jobban lefedjék.

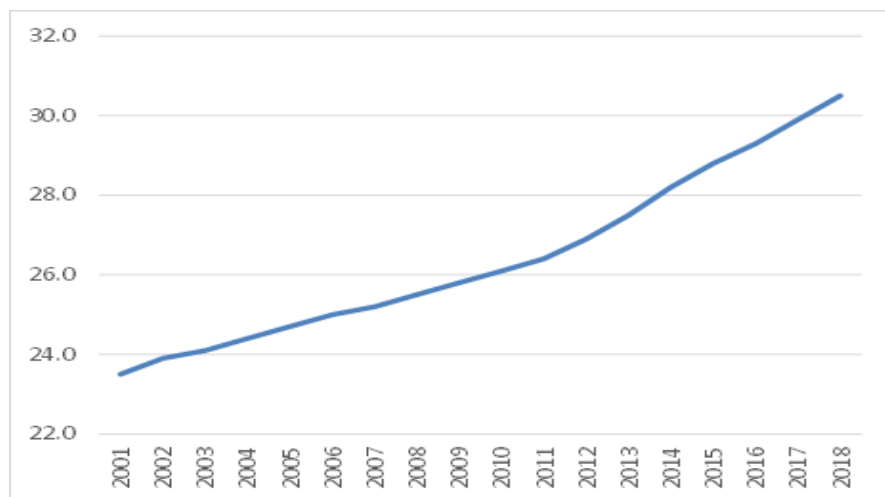
A társadalmi fenntarthatóságot érintő kihívások közé tartoznak a tagállamokban tapasztalható, még mindig nagy fokú és tartós egyenlőtlenségek, amelyek a gazdasági válság óta jelentek meg, és a munkaerőpiac szegmentációjából, valamint a készségek és a jövedelem polarizációjából adódnak. Bizonyos esetekben a régiók és a tagállamok konvergenciamintázatai különböznek. Például a tagállamok esetében 2004 és 2016 között a foglalkoztatási ráták konvergenciája volt tapasztalható, míg regionális szinten divergencia volt kimutatható. A földrajzi különbségek áthidalása azon múlik, hogy a nemzeti és szubnacionális területek képesek-e felfelé irányuló konvergenciára, valamint a

...valamint elősegíti az esélyegyenlőséget, többek között azokon a helyszíneken, amelyek nehéz ipari átálláson mennek keresztül. Ebben támogatást nyújtanak az uniós alapok és iparpolitikai eszközök.

különböző területeken a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítására. A divergencia kezeléséhez olyan szakpolitikák kombinációjára van szükség, amelyek az embereket és a helyeket egyaránt segítik a termelés és a munka új módjaira való átállásban, de ugyanakkor tekintettel vannak a helyi sajátosságokra. A szakpolitikák ilyen kombinációja magában foglalja az EU strukturális és beruházási alapjaiból (különösen az Európai Szociális Alapból) származó forrásokat, és profitálhat az ipari versenyképességet és innovációt támogató uniós fellépésre irányuló növekvő figyelemből.

A nyugdíjkorú emberek száma nő a munkaképes korú emberekéhez képest.

Időskori függőségi ráta (a 65 éves vagy idősebb népesség és a 15 és 64 év közötti népesség aránya) az EU 28 tagállamában Forrás: Eurostat [demo-pjanind] (Lásd a 2. fejezetet).

A tényezők elemzése négy fő összetevőt (tényezőt) azonosított, amelyek erősítik egymást és összekapcsolják a fenntarthatóság különböző dimenzióit. E tényezőknek a jelentés négy fő fejezetet szentel. Az első összetevő olyan tényezőket foglal magában, amelyek a fenntartható fejlődés „angyali körét” erősítik azzal, hogy a humán tőkére (a készségekre és az általában vett társadalmi jólétre) és az intézményekre (a működőképes kollektív tárgyalásra és a kormányzati intézmények munkájába vetett bizalomra) összpontosító szakpolitikák útján előmozdítják a termelékenységet és a hatékonyságot. A második tényező a munkaerőpiac hatékonyságához – a fenntartható fejlődés egyik előfeltételéhez – kapcsolódik. Rámutat a termék- és munkaerőpiacok strukturális gyengeségeire, amelyek aláássák a fenntartható fejlődést, és így a versenyképességet, a béremelést és a foglalkoztatási kilátásokat is. A harmadik tényező a kedvező társadalmi feltételeket mutatja, és a jóléti államnak a szegénységi arány csökkentése és az egyenlőtlenség visszaszorítása terén tanúsított hatékonyságával kapcsolatos. Végezetül, a negyedik tényező a növekedés korlátja, amely potenciálisan a munkát terhelő magas adókkal függ össze.

A fenntartható fejlődés alapvető fontosságú elemei a képzett munkaerő, a munkatermelékenység, az intézményekbe vetett bizalom és a hatékony szociális jólét.

Egy klaszterelemzés arra mutat rá, hogy Dél-Európában a fenntarthatósággal kapcsolatos komoly kihívások és tartós strukturális munkaerőpiaci problémák tapasztalhatók, amelyekhez magas munkanélküliségi ráta, a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok elégtelen munkaerőpiaci teljesítménye és a munkavállalók gyenge tárgyalási pozíciója társul. Ezzel szemben az eredmények azt mutatják, hogy a legtöbb északnyugati tagállam szilárd fenntarthatósági alapokkal rendelkezik: a hatékony és megbízható intézmények által nyújtott támogatás mellett befektetnek a magasabb termelékenységet segítő készségekbe. Ezek a tagállamok a társadalmi jólétbe is többet fektetnek be, és hatékonyabban használják fel a természeti erőforrásokat. A keleti tagállamok felzárkóznak a többi tagállamhoz az egy főre jutó GDP és a munkatermelékenység terén, bár a szociális párbeszéd hagyománya kevésbé fejlett náluk, az intézményekbe vetett bizalom továbbra is gyenge, illetve sok esetben lemaradnak a készségek és a környezeti politikák alkalmazása terén.

A tagállamok nem mindegyike halad fenntartható fejlődési pályán.

3. GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ALAPOK: A TERMELÉKENYSÉGTŐL A MÉLTÁNYOS ÉS FENNTARTHATÓ NÖVEKEDÉSIG

Az EU-ban 1995 óta a teljes tényezőtermelékenység 19%-kal nőtt,

szemben az Egyesült Államokkal, ahol ez az érték

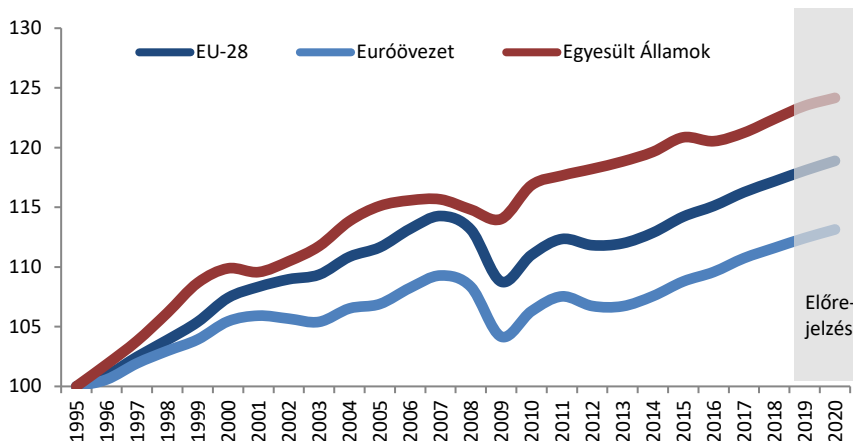
A humán erőforrások demográfiai elöregedés miatti korlátozottsága, valamint a természeti erőforrások szűkössége következtében az EU-nak egyre inkább a termelési módok megváltoztatására és a rendelkezésre álló erőforrások hatékonyabb felhasználására kell hagyatkoznia.

Az EU-ban az egyik legnagyobb fenntarthatósági kihívás a teljes tényezőtermelékenység nehézkes növekedése és egyre nagyobb mértékű szórása.

Európa egyik hosszú távú kihívása a teljes tényezőtermelékenységhez kapcsolódik, amely a gazdasági növekedésnek azt a szeletét méri, amely nem a tényezőráfordítások növekedésének, hanem a hatékonyabb termelésnek tulajdonítható. A teljes tényezőtermelékenység a növekedés fenntarthatóságának fontos mutatója. Az EU teljes tényezőtermelékenységének növekedése elmarad a többi nagy gazdaságétól. 1995 és 2020 között (beleszámítva a 2019-re és 2020-ra vonatkozó előrejelzéseket) a növekedés becsült értéke az EU-ban 19%, míg az Egyesült Államokban 24%. A teljes tényezőtermelékenység teljesítménye kapcsán jelentős szórás figyelhető meg a tagállamokban és a tagállamok között, valamint az ágazatok és a különböző méretű vállalkozások között. A kelet-európai országok teljes tényezőtermelékenységének szintje konvergál az uniós átlaghoz, de alacsony szintről indult.

Az EU teljes tényezőtermelékenysége lassabban nő, mint a válság előtt.

A teljes tényezőtermelékenység 1995 és 2020 között (1995=100) Forrás: A Bizottság szolgálata, AMECO adatbázis (lásd a 3. fejezetet).

Egy régió innovációs kapacitása és munkaerejének iskolai végzettségi szintje emeli a teljes tényezőtermelékenységet és a hatékonyságot. Minél távolabb esik egy régió az úgynevezett *technológiai határtól*, általában annál nagyobb mértékű a teljes tényezőtermelékenység növekedése, és ennek következtében annál gyorsabb a konvergenciája. Ugyanakkor egy régió teljes tényezőtermelékenységének növekedési potenciálja attól függ, hogy a régió mennyire képes új technológiákat átvenni a fejlett, technológiai szempontból referenciának számító régióktól. Ez viszont a munkaerő készségeitől függ. Egy adott régióban minél képzetebbek a dolgozók és minél magasabbak a K+F-célokra fordított összegek, a régió annál nagyobb kapacitással rendelkezik az új technológiák átvételére. A termelékenység fokozásában kulcsszerepet játszanak a hatékony kormányzati intézmények, valamint a polgárok és a vállalatok ezen intézményekben vetett bizalma is.

A K+F-en, a humán tőkén és a hatékony intézményeken alapuló innováció növeli a teljes tényezőtermelékenységet az európai régiókban...

A vállalati szinten végzett elemzés azt mutatja, hogy a magas teljes tényezőtermelékenységgel rendelkező vállalatok általában színvonalas, innovatív tőkébe fektetnek be ahelyett, hogy egyszerűen a korábbi szokásos tőkeállományukat növelnék. Mivel így javul a versenyképességük, több munkahelyet hoznak létre és dolgozóiknak termelékenységi prémiumot fizetnek, hogy a termelékenységben megmutatkozó hatékonysághoz magasabb fizetések járuljanak. Általában az exportcégek is magasabb teljes tényezőtermelékenységgel rendelkeznek, főként azért, mert a globális versenyben részt vevő erőknél való kitettségük miatt arra kényszerülnek, hogy hatékonyabbak legyenek.

...valamint a vállalatoknál, amiből – magasabb fizetés formájában – a dolgozók is profitálnak.

A hatékony munkaerőpiacok, az innovatív tőke, az esélyegyenlőség és a jó munkahelyi légkör kedvező hatással van a teljes

A munkaerőpiac hiányosságai kedvezőtlen hatással vannak a gazdaságok növekedési potenciáljára. Ilyen hiányosságok például a munkaerőpiacra történő belépést akadályozó tényezők, amelyek bizonyos dolgozókat

Az emberek fontos erőforrásokból és esélyegyenlőségből való kizárása korlátozza a növekedési potenciált.

érintenek, az egyenetlen foglalkoztatásvédelem vagy a bizonyos dolgozói csoportok egyéb dolgozói csoportokéhoz képest gyenge tárgyalási pozíciója. Ez rávilágít a munkaerőpiaci esélyegyenlőség fontosságára. A hátrányos megkülönböztetés, illetve a munkalehetőségekből és képzési lehetőségekből való kizárás miatti munkaerőpiaci szegmentáció torzítja a béreket, ami aztán a munkaerő optimális szint alatti kihasználásához vezet és végsősoron a növekedési potenciált gyengíti.

Az európai munkakörülményekről készült felmérés szerint a vezetők úgy látják, hogy a jó munkahelyi légkör, a nagyobb dolgozói autonómia és a dolgozók képzésekhez való rendszeres hozzáférése kedvező hatással van a termelékenység növekedésére, többek között a jobb motivációnak és a kevesebb betegszabadságnak köszönhetően, valamint amiatt, hogy az ilyen munkahelyek vonzóbbak a képzett dolgozók számára és könnyebben meg tudják tartani dolgozóikat. A vezetők szerint azokra a vállalatokra is magasabb termelékenység jellemző, amelyek új termékeket hoznak létre vagy új termelési folyamatokat vezetnek be.

Termelékenyebbek azok a vállalatok, amelyekre jó munkahelyi légkör és képzési lehetőségek jellemzők.

A GDP a 2021 és 2027 közötti időszakban az ESZA+ eredményeként hosszú távon 1%-kal emelkedhet a kevésbé fejlett régiókban.

Az uniós eszközök és szakpolitikák kulcsszerepet játszanak a versenyképesség előmozdításában és a termelékenység fokozásában. Egy előzetes szimulációs gyakorlat azt mutatja, hogy az EU kohéziós politikája tartósan kedvező hatással van a gazdaságra. A szimuláció az

Az uniós szakpolitikák kulcsszerepet játszanak. Az Európai Szociális Alap segíthet a termelékenység fellendítésében, különösen a kevésbé fejlett régiókban.

Európai Szociális Alapot (ESZA) veszi példának. Az ESZA különösen a dolgozók foglalkoztathatóságát javítja a szociális beruházás és a képzés révén. A 2021 és 2027 közötti időszakra nézve a Bizottság 101,2 milliárd EUR összegű kiadást javasolt az ESZF+ esetében. A szimuláció azt mutatja, hogy az ESZA+ által támogatott beruházás várhatóan olyan hatással lesz a fogadó országok gazdaságára, amely jóval 2027 (a program utolsó éve) után is érezteti a hatását. Különösen erős pozitív hatás várható az EU kevésbé fejlett régióiban, vagyis azokban a térségekben, ahol az egy lakosra jutó GDP nem éri el az uniós átlag 75%-át. Ezekben a régiókban az ESZA+ által támogatott beruházások hosszú távon 0,7%-kal emelhetik a munkatermelékenységet és 1%-kal a GDP-t (a beruházás elmaradása esetén várható értékekhez képest).

A szakpolitikák jelentős mértékben hozzájárulhatnak az EU termelékenységi teljesítményéhez. A modellszimulációk különösen azoknak a kormányzati képzési támogatásoknak a hosszú távú kedvező makrogazdasági hatásait támasztják alá, amelyekben vállalatok részesülnek és amelyek célja a dolgozó további képzésekben való részvételre ösztönzése. A képzési támogatáshoz felhasznált anyagi források eltérőek lehetnek, és állami finanszírozást, magánfinanszírozást

A képzés és a továbbképzés állami támogatása javítja a termelékenységet és növeli a GDP-t.

és megosztott finanszírozást egyaránt magukban foglalhatnak. Ez különösen a foglalkoztatásra, a GDP-re és a munkajövedelmek arányára van hatással. A képzés növeli a dolgozók termelékenységét és ezáltal a munkaerő-kereslet és a béreket.

Az ilyen jellegű intézkedések hatása a célcsoporttól is függ. Az általában vett képzettségi szint növeléséhez a kifejezetten az alacsonyabb képzettséggel rendelkezőket megcélzó képzési támogatás és a továbbtanulással történő továbbképzést célzó ösztönzők kombinációjára van szükség. Az átlagos képzettségi szint ebből adódó emelkedése hozzájárulna a fenntarthatóság javításához azzal, hogy erősíti a gazdaság innovációs potenciálját és a segíti a munkaerő-átcsoportosítást, miközben javítja a támogatásra leginkább rászoruló emberek foglalkoztathatóságát.

A képzési támogatások növelhetik a termelékenységet, mindenképp azzal, hogy azokat célozzák meg, akiknek a leginkább szükségük van a támogatásra, és előmozdítják az innovációt és a kiválóságba történő befektetést.

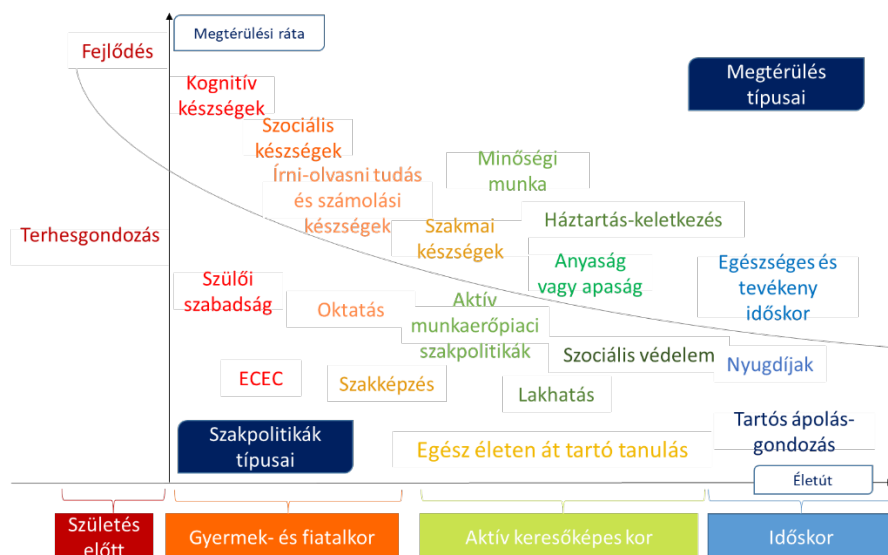
4. BEFEKTETÉS AZ EMBEREKBE ÉS TÁRSADALMI FENNTARTHATÓSÁGBA: RÖVID TÁVÚ KÖLTSÉGEK ÉS HOSSZÚ TÁVÚ ELŐNYÖK

Az uniós munkaerő készségeinek és képzettségének javítása, valamint innovációs potenciáljának megerősítése mellett egyéb olyan területek is vannak, ahol a fenntarthatóság támogatása érdekében beruházásra van szükség. A nagyobb demográfiai és technológiai változások miatt széleskörű konszenzus alakult ki arról, hogy az emberekbe való beruházásra van szükség. Ezek az úgynevezett „szociális beruházás” előmozdítja az egyének jóllétét, és megelőzi és enyhíti a társadalmi kockázatokat, mivel a polgárok számára lehetővé teszi azt, hogy új készségeket sajátítsanak el és a munkaerőpiacon aktív szereplőkké váljanak vagy azok maradjanak, valamint olyan formában, hogy támogatást nyújt nekik az életszakaszok közötti fontosabb átmenetek idején. Ez a fejezet az ilyen átmenetekkel (különösen a gyermekgondozással és a tartós ápolás-gondozással), az oktatással, a képzéssel és a készségekkel, valamint a lakhatással kapcsolatos egyes területekre koncentrálnak.

A szociális beruházás lehetővé teszi az emberek számára képességeik kihasználását, és támogatást nyújt nekik az életszakaszok közötti fontosabb átmenetek idején.

A szociális befektetés megtérülése a korai életszakaszokban magasabb.

A szociális beruházás várható megtérülése és megtérülési rátája életszakaszok szerinti bontásban. Forrás: J. Kvist (2014). "A framework for social investment strategies: Integrating generational, life course and gender perspectives in the EU social investment strategy." (A szociális befektetési stratégiák kerete: Az EU szociális befektetési stratégiájának generációs, valamint az életúthoz és a társadalmi nemhez kapcsolódó perspektívái). *Comparative European Politics*, 13(1), 131–149. o. (lásd a 4. fejezetet).

A gyermekek és a családok érdekében végrehajtott beruházások és az esélyegyenlőség előmozdítása különböző formákban történhet. Ilyen többek között a megfizethető és színvonalas kisgyermekkorú nevelés és gondozás, valamint tartós ápolás-gondozás. Különösen a szociális transzfer útján nyújtott jövedelemtámogatás segíthet a gyermekek közötti esélyegyenlőtlenségből, valamint többek között az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés távoli vagy vidéki területeken tapasztalható hiányából és az időskori szegénységből adódó hátrányok kezelésében.

A gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás, valamint az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés terén végrehajtott befektetések segítenek a hátrány felszámolásában.

A gyermekgondozás igénybevételének intenzitásában

a tagállamok között megmutató

2008 és 2016 között az egy gyermekre eső családi kiadások a legtöbb tagállamban nőttek. Az EU-ban jelentősen nőtt az intézményes gyermekgondozási szolgáltatások igénybevétele, de további előrelépésekre van szükség. A tagállamok fele még nem valósította meg az intézményes gyermekgondozással kapcsolatos két 2002-es barcelonai célkitűzést, amelyek értelmében a harmadik életévüket betöltött, de nem tanköteles korú gyermekek legalább 90%-ának, és a három év alatti gyermekek legalább 33%-ának részesülnie kell intézményes gyermekgondozásban 2010-re. 2017-ben az intézményes gyermekgondozásban egy héten eltöltött órák átlagos száma az egyes tagállamokban több mint 20 óra különbséget mutatott.

A gyermekgondozás igénybevétele az egyes tagállamokban jelentősen eltér.

Az EU-ban az anyák és a többi nő foglalkoztatási rátája közötti

különbség meghaladja a 14 százalékpontot

A megfizethető és színvonalas gyermekgondozás hozzáférhetősége fontos a szülők számára, mivel ösztönzi őket a munkavállalásra, illetve lehetővé teszi számukra azt. Tényszerűen igazolható, hogy a gyermekgondozás igen fontos szerepet játszik az anyák és a háztartások munkaerő-kínálatot érintő döntéseiben: 2017-ben az EU-ban a hatéves vagy fiatalabb gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája 64,6% volt, szemben a gyermektelen nők 79%-os értékével. A gyermekgondozási szolgáltatások elérhetősége és megfizethetősége nagyban magyarázza, hogy az EU-ban miért tér el az anyák foglalkoztatási rátája. Minél nagyobb a háromévesnél fiatalabb gyermekek esetében az intézményes gyermekgondozás igénybevétele, annál magasabb a nők foglalkoztatottsága. Svédország és Csehország (mint a spektrum két szélén elhelyezkedő példa) egyértelműen szemlélteti ezt az összefüggést. Svédországban az anyák magas foglalkoztatási rátájához (82,8%) a gyermekgondozási szolgáltatások nagy fokú igénybevétele (52,6%) járul. Ezzel szemben Csehországban igen alacsony az anyák foglalkoztatási rátája (45,1%) és a gyermekgondozási szolgáltatások igénybevétele mértéke is (6,5%).

A gyermekgondozáshoz való hozzáférés lehetővé teszi a szülők számára a munkavállalást.

A gazdagabb családok átlagosan több mint kétszer akkora intenzitással

veszik igénybe a gyermekgondozási szolgáltatásokat, mint a szegényebb családok.

A gyermekgondozás nem csak az anyák foglalkoztatása szempontjából előnyös. Az intézményes gyermekgondozási szolgáltatások a gyermekek számára ingergazdag környezetet biztosítanak, ahol a gyermekek olyan új készségeket sajátíthatnak el, amelyek egész életükben hasznukra válnak és iskolakezdéskor csökkenthetik az egyenlőtlenségeket. Fontos, hogy e szolgáltatásokban minden társadalmi csoport részesüljön, különös tekintettel a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévőkre. Azonban a szegényebb családok kevésbé veszik igénybe a gyermekgondozási szolgáltatásokat, mint a gazdagabb családok. Ennek fő oka, hogy e szolgáltatások nem megfizethetők számukra. Uniós szinten a hároméves vagy fiatalabb kisgyermekes esetében gyermekgondozás igénybevételének átlagos mértéke 18,3% a legalacsonyabb jövedelmi kvintilisbe tartozó családoknál és 42,5% a legmagasabb jövedelmi kvintilisbe tartozó családoknál (hetente 30 órás teljes munkaidő-egyenértékkel számolva minden beíratott gyermek esetén).

A szegényebb családok jellemzően kevésbé élnek a gyermekgondozás lehetőségével.

A tartós ápolás-gondozásra fordítandó közkiadások 2016 és 2070 között

a GDP 1,6%-áról a GDP 2,7%-ára

A népesség elöregedése következtében a tartós ápolás-gondozásra fordítandó közkiadások várhatólag jelentősen nőnek majd az elkövetkező évtizedekben (2016-ban a GDP 1,6%-a volt, 2070-re várhatólag a GDP 2,7%-át teszi majd ki). A színvonalas és megfizethető tartós ápolás-gondozás biztosítása, valamint a munka és a magánélet közötti egyensúlyt célzó konstrukciók (például a rugalmas munka és az ápolási szabadság) könnyíthet az ápolási kötelezettségeket viselő emberek terhein, és ezáltal kedvező hatással lehet foglalkoztatásukra.

A népesség elöregedése hatással lesz a tartós ápolás-gondozásra fordított közkiadásokra.

Az európai szociális modell mindig is úgy tekintett a készségekre, mint a munkaerőpiaci részvétel fokozásának, valamint a termelékenység és a versenyképesség fellendítésének egyik elsődleges eszközére. Az időszerű készségekkel rendelkező munkaerő a fenntartható fejlődés és növekedés elengedhetetlen feltétele.

A készségek kulcsfontosságúak a munkaerőpiaci részvétel és a jövőbeni növekedés szempontjából.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezőknek

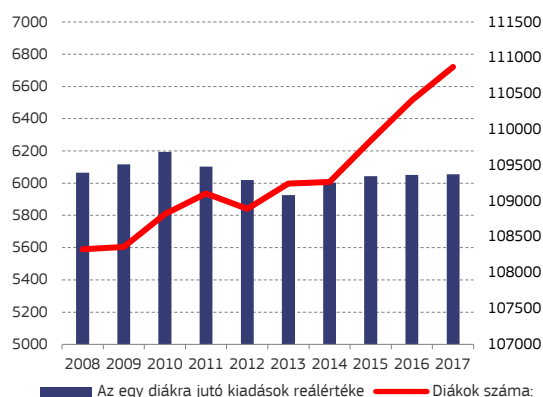
45%-kal több esélyük van arra, hogy foglalkoztassák őket.

Az uniós tagállamok kormányai az oktatási kiadások több mint 80%-át finanszírozzák. Az oktatási és képzési rendszerekben végrehajtott befektetések nominális értéke az utóbbi évtizedben nőtt, bár a GDP növekedésénél kisebb mértékben. A tanulónkénti oktatási kiadások reálértéke viszonylag stabil maradt az egész EU-ban, egyes tagállamokban (különösen Írországban, Görögországban és az Egyesült Királyságban) pedig csökkent. Az oktatásban végrehajtott beruházásoknak több pozitív továbbgyűrűző hatása van. A magasabb végzettség összefügg a magasabb foglalkoztatási rátákkal, a magasabb munkabérekkel (+16% a középfokú végzettségűek és +45% a felsőfokú végzettségűek esetén) és az egyének jobb egészségi állapotával. A társadalmi haszon körébe tartoznak többek között a magasabb adóbevételek és társadalombiztosítási járulékok, az alacsonyabb szociális kiadások és az aktívabb polgárok. De mivel a családokban különböző generációk felsőfokú végzettsége korrelációt mutat, fennáll a felhalmozott előny kockázata (az úgynevezett Matthew-hatás), vagyis az, hogy az oktatásra fordított közkiadások végül több hasznot jelentenek majd az eleve magas szintű végzettségekkel rendelkező családok számára, mint azon családok számára, amelynek tagjai nem rendelkeznek ilyen végzettséggel.

A magasabb végzettség jelentős egyéni és társadalmi haszonnal jár, ám az oktatásra fordított kiadások mértékében ez nem mutatkozik meg.

A diákok száma fokozatosan nőtt, míg az egy diákra jutó kiadások reálértéke körülbelül a válság előtt szinten áll.

A diákok számának és az egy diákra jutó oktatási kiadások reálértékének változása 2008 és 2017 között; a diákok száma (1000 fő) (jobb oldali ábra) és az egy diákra jutó átlagos kiadás reálértéke (EUR-ban) (bal oldali ábra). Forrás: A Foglalkoztatási Főigazgatóság számításai az Eurostat adatai alapján (lásd a 4. fejezetet).

A tanterv részét képező szakmai tapasztalatszerzés a későbbi álláskeresés során javítja az esélyeket. Azok az európai polgárok, akik a tanulmányaik során fizetett szakmai tapasztalatszerzésben vettek részt, körülbelül 9%-kal nagyobb valószínűséggel voltak alkalmazásban, mint az ilyen tapasztalattal nem rendelkező társaik. A középfokú szakképzési útvonalak is összefüggésben állnak a magasabb foglalkoztatással. E hatások valamennyi csoport esetében megmutatkoznak, bár a foglalkoztatás valószínűsége általában akár 6%-kal magasabb a határt átlépő uniós polgárok esetében, és akár 11%-kal alacsonyabb a migráns háttérű nem uniós polgárok esetében.

A szakmai tapasztalat és a szakképzés javítja az álláskereső esélyeit.

A nem formális képzésnek köszönhetően az EU-ban teret nyer a felnőttoktatás és -képzés. Ez minden bizonnyal a nem formális képzés nagyobb rugalmasságát és alacsonyabb költségeit mutatja, valamint azt, hogy az ilyen képzések során elsajátított készségek máshol való felhasználhatósága korlátozott. A nem formális képzést finanszírozó vállalatok e jellemzők miatt tartják előnyösnek a képzésnek ezt a formáját.

Előtérbe kerül a felnőttképzés és a nem formális képzés.

A lakásszektor mint ágazat és mint szakpolitikai terület különbözik az emberekbe közvetlenül befektető támogató szociálpolitikáktól. A megfizethető és megfelelő lakhatáshoz való hozzáférés (ideértve a szociális bérlakásokat is) fontos tényező, amely lehetővé teszi az európai polgárok számára, hogy hozzáférjenek az oktatási és képzési lehetőségekhez, hogy belépjenek a munkaerőpiacra, ahol a legjobban ki tudják használni potenciáljukat, és megmaradjanak ott, valamint hogy részt vegyenek a közösség életében és az adott közösségi hálózatokban. Ezzel közvetlenül és közvetetten hozzájárul a készségek elsajátításához, a fokozott termelékenységhez, a tartós növekedéshez és a társadalmi kohézióhoz. A megfizethető lakhatás meghatározó tényező a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés terén, és előmozdítja a mobilitást és a munkaerőpiaci átmenetet. A nem megfelelő lakhatás hosszú távú kedvezőtlen hatást gyakorolhat az egészségre és a társadalmi befogadásra. A lakhatási helyzet a megfizethetőség, a minőség, a tulajdonjogi státusz és az átlagos ingatlanhasználati viszonyok tekintetében jelentős mértékben különbözik az egyes tagállamokban.

A megfizethető lakhatáshoz való hozzáférés kulcsfontosságú az oktatáshoz és foglalkoztatáshoz való hozzáférés, valamint az általában vett társadalmi szerepvállalás szempontjából.

A bérlők 28%-a költi bevételeinél többet mint 40%-át a lakhatásra.

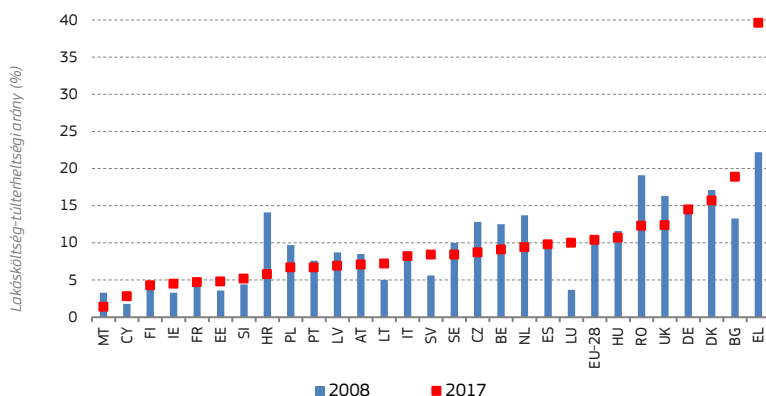
A napi megélhetési költségek az életvitelszerűen lakott lakás lakhatási költségeitől függenek, amelyek magukban foglalják az otthon költségeit (a jelzáloghitelt vagy a bérleti díjat), valamint a közművek és a biztosítás költségeit. Több mutató is arra enged következtetni, hogy az EU-ban a gazdasági fellendülés óta kedvező fejlemények álltak be. A lakhatási költségeknek a rendelkezésre álló jövedelem százalékában

Bár az átlagos lakhatás költségei és a pénzügyi túlterheltség csökkent az EU-ban, a lakhatás megfizethetősége továbbra is problémát jelent a bérlők és az egyedülálló szülők számára, különösen a nagyvárosokban.

kifejezett mértéke 2014 és 2017 között 22,7%-ról 21,4%-ra csökkent. Kevesebben számolnak be arról, hogy a lakhatási költségek súlyos terhet jelentenek számukra. Az ilyen háztartások aránya 2013-ban volt a legmagasabb (38%) és 2017-re 31%-ra csökkent. Emellett a népesség 11,6%-áról 10,4%-ára csökkent azoknak a háztartásoknak az aránya, amelyek jövedelmük több mint kétötödét fordítják a lakhatási költségek fedezésére, jöllehet az egyes tagállamok helyzete eltérő. A kedvező trendek ellenére vannak bizonyos csoportok, amelyek nagyobb valószínűséggel szembesülnek a megfizethető lakhatással kapcsolatos problémákkal: ilyenek a bérlők, az egyedülállók, különösen a gyermeket nevelők és a városban élők.

Az európai polgárok egytizede költi háztartása bevételének legalább 40%-át a lakhatási költségekre.

Lakásköltség-túlterheltségi arány, 2008-2017. Forrás: Eurostat, EU-SILC (lásd a 4. fejezetet).

A súlyosan elégtelen lakáskörülmények terén csökkenés mutatkozik mindenekelőtt Közép- és Kelet-Európában. Azonban az európai polgárok körülbelül egytizede olyan lakásban él, amelynek beázik a teteje, nedves a fala, a padlója vagy az alapja, vagy rothadnak ablakkeretei vagy a padló. Ezek a problémák főleg a bérlőket érintik, ideértve a szociális bérlakásban élőket is. A megfizethetőség és az elégtelen lakáskörülmények kapcsán jellemzően a jelzáloghitellel rendelkező tulajdonosok a legkevésbé kiszolgáltatottak. Annak ellenére, hogy bizonyos általános javulás érzékelhető a lakhatás megfizethetősége és minősége terén, számos országban növekszik a lakhatásból való kirekesztettség szélsőséges formáinak, például a hajléktalanságnak a mértéke.

A súlyosan elégtelen lakáskörülmények terén csökkenés mutatkozik az EU-ban, ugyanakkor számos tagállamban nő a hajléktalanság mértéke.

A társadalmi kohézió mellett a lakhatás játszik komoly szerepet a fenntartható gazdasági növekedés előmozdításában, valamint a mobilitás és a hatékony munkaerő-átcsoportosítás lehetővé tételében. A lakhatás a környezeti fenntarthatóság szempontjából is fontos terület. A munkahely és az otthon közötti nagy távolságnak kedvezőtlen, továbbá az EU teljes energiafogyasztásának negyedéért a lakóépületek felelősek.

A lakhatás hatással van a munkavállalók mobilitására, az energiafelhasználásra és a szennyezésre, így a gazdasági és környezeti fenntarthatóságra is.

5. A ZÖLDEBB JÖVŐ FELÉ: AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS HATÁSAI

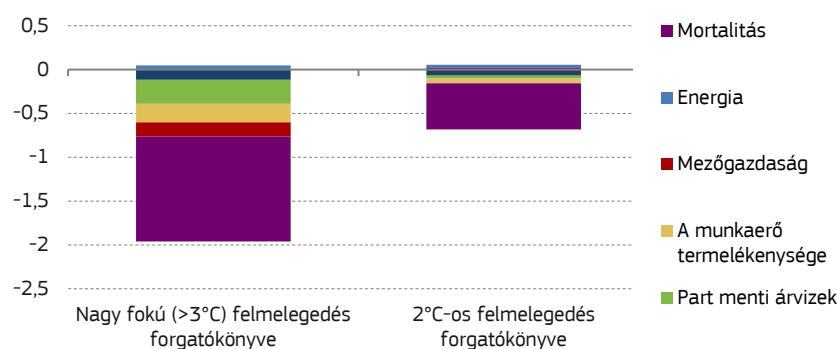
A környezeti fenntarthatóság a fenntarthatóság fő dimenzióinak egyike. A környezeti fenntarthatóság és a gazdasági teljesítmény között számos szinergia van, a termelés és a fogyasztás mintázatainak a foglalkoztatásra gyakorolt hatásaitól kezdve a munkaminőségre és a munkahelyi egészségvédelemre gyakorolt hatásokon át az új innovációs lehetőségekig. A környezeti és az éghajlatváltozással kapcsolatos fellépés elmaradásának társadalmi-gazdasági költsége hatalmas lenne: súlyos időjárási jelenségeket és természeti katasztrófákat okozna, és hosszú távon akár 2%-kal is – Dél-Európában pedig

A „Fenntartható Európa 2030-ra” céljainak fokozatos elérése szakpolitikák széleskörű kombinációját igényli és számos előnnyel jár.

több mint 4%-kal – csökkentené a GDP-t. A „Fenntartható Európa 2030-ra” céljainak fokozatos eléréséhez és a Bizottság 2018 novemberében közzétett „Tiszta bolygót mindenkinek” című közleményében meghatározott ambiciózus jövőkép fokozatos megvalósításához szakpolitikák széleskörű kombinációjára van szükség. Ennek feltétele az intézkedések időszerű végrehajtása az uniós, nemzeti és regionális szinten az energiaügy és közlekedés, az adózás, a kutatás, az ipar- és versenypolitika, valamint a foglalkoztatás- és szociálpolitika terén. A szociális beruházásokhoz hasonlóan az éghajlatváltozással összefüggő beruházások hosszú távú, jellemzően egyetemes haszonnal, ugyanakkor rövid távú és erősen koncentrált költségekkel járnak.

Az éghajlatváltozás elleni fellépés elmaradásából adódó uniós jóléti veszteségek a főbb társadalmi-gazdasági hatások szerint

a GDP %-ában Forrás: Európai Bizottság, PESETA III tanulmányok, Közös Kutatóközpont, Sevilla

Az EU dolgozóinak 75%-át a szén-dioxid-kibocsátás 10%-áért felelős ágazatok foglalkoztatják.

Az EU gazdaságában a foglalkoztatás és az értékteremtés egyre inkább a viszonylag alacsony szén-dioxid-kibocsátású és nyersanyag-felhasználású ágazatokban zajlik. Az EU-ban a villamosenergia-termelés, a közlekedés, a nyersanyag-kitermelő iparágak, a mezőgazdaság és a gyártás

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású ágazatok vezető szerepet játszanak a strukturális átalakulásban és a munkahelyteremtésben, de haladás nem automatikus.

együtt az üzleti ágazatok szén-dioxid-kibocsátásának csaknem 90%-áért, azonban a foglalkoztatásnak és a bruttó hozzáadott értéknek csupán 25%-áért felelősek. Ezeknek az ágazatoknak csökkenteniük kell a kibocsátásaikat; e tekintetben egyre nagyobbak az elvárások. A kutatás és innováció, valamint az új technológiák segíthetnek az ezeknek az elvárásoknak való megfelelésben. Ezzel szemben az alacsony szén-dioxid-kibocsátású iparágak és szolgáltatási ágazatok az összes szén-dioxid-kibocsátásnak csak 10%-áért felelősek, miközben az EU munkaerejének több mint 70%-át alkalmazzák, és a foglalkoztatási ráta legnagyobb mértékű emelkedése jellemzi őket. A haladás viszont nem automatikus, mert a szolgáltatási ágazatoknak egyre nagyobb mértékben van szükségük a villamos energiára. Ez azt jelenti, hogy a decarbonizáció folyamatának irányításához célzott szakpolitikákra van szükség.

Az 1,2 millió új munkahely talán csak egy a zöld gazdaságra való átállás

Általában elmondható, hogy a Párizsi Megállapodás teljes körű végrehajtásának eredményeire vonatkozó előrejelzések ⁽⁹⁾ azt mutatják, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő átállás – az éghajlatváltozás elleni fellépést célzó szakpolitikák

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő átállás hozzájárul a GDP és a foglalkoztatás növekedéséhez, és enyhíti a munkahelyek polarizációját.

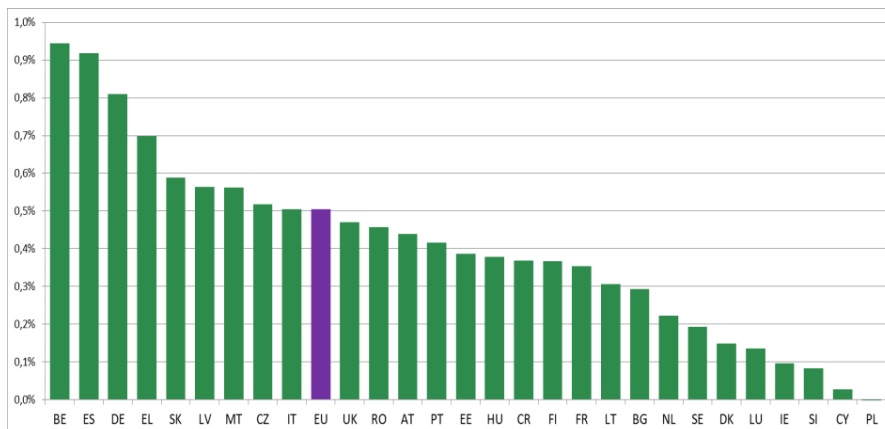
végrehajtásának elmaradásához képest – további 1,1%-kal növelheti a GDP-t és

⁽⁹⁾ Eurofound (2019), Future of manufacturing – Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement, Eurofound Research Report (A gyártás jövője. Energiaügyi forgatókönyv: a Párizsi Megállapodás foglalkoztatásra gyakorolt hatásai), Eurofund kutatási jelentés, 2019. február

0,5%-kal a foglalkoztatást. Ez 2030-ig további 1,2 millió munkahelyet jelent az EU-ban (a már amúgy is várható 12 millió új munkahelyen túl). A munkahelyteremtés leginkább a környezetbarát (környezetbarátabb) ágazatokban várható az ipar és a szolgáltatások terén egyaránt, ideértve az építőipart, a hulladékgazdálkodást és a fenntartható finanszírozást. A GDP-re és a foglalkoztatásra gyakorolt kedvező hatás főként az átálláshoz szükséges beruházásnak, valamint a fosszilis tüzelőanyagok importjához kapcsolódó alacsonyabb kiadásoknak köszönhető. Emellett az alacsonyabb fogyasztói árak (különösen a fotovoltaikus napenergia árai) növelnék a rendelkezésre álló jövedelmet, a fogyasztói kiadásokat és ennek következtében az (általában munkaerő-igényes) fogyasztási szolgáltatásokat. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő átállás a munkahelyek jelenleg tapasztalható polarizációját is enyhítheti bizonyos mértékben az automatizálás és a digitalizáció révén, a munkabérek és a készségek eloszlása során megvalósuló munkahelyteremtéssel. Ezek a hatások nagyban különböznek az egyes ágazatokban és országokban, de általában véve pozitívak. A hosszú távú (2050-re szóló) előrejelzések is megerősítik, hogy a teljes foglalkoztatásra nézve hasonló kedvező hatás várható, különösen abban az esetben, ha a szén-dioxid-kibocsátáshoz kapcsolódó bevételeket arra használják, hogy a munkát terhelő adókról a hangsúly átkerüljön a környezetvédelmi adókra.

A foglalkoztatás éghajlatváltozás elleni fellépésnek tulajdonítható növekedése az uniós tagállamokban 2030-ig

A foglalkoztatásra gyakorolt hatás országok szerinti bontásban (az alapértéktől való eltérés 2030-ban, %-ban mérve). Forrás: Eurofound (2019), Future of manufacturing – Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement, Eurofound Research Report (A gyártás jövője. Energiaügyi forgatókönyv: a Párizsi Megállapodás foglalkoztatásra gyakorolt hatásai), Eurofund kutatási jelentés, 2019. február (lásd az 5. fejezetet).

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, körforgásos, éghajlatsemleges gazdaságra történő átállás nem magától értetődően inkluzív, mivel bizonyos ágazatokban potenciálisan magas költségekkel és kockázatokkal jár. A szükséges intézkedések és reformok jelentős hatást gyakorolhatnak az emberekre és a régiókra, ideértve többek között a jelentős munkaerő-átcsoportosítást az ágazatok és a foglalkozások között, valamint a jövőben szükséges készségek terén jelentkező alapvető változásokat. Az uniós eszközök, például az ESZA és az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alap (EGAA), valamint az Európai Szociális Párbeszéd hozzájárulhat a méltányos átálláshoz azzal, hogy az átállás során többek között átképzéssel, személyre szabott álláskereső tanácsadással és potenciálisan jövedelempótlással támogatja az energiaigényes ágazatokban végzett munkából élő dolgozókat és családokat.

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás azonban nem feltétlenül inkluzív, és kockázatokkal is jár, ideértve például a munkaerő-átcsoportosítást.

A megfelelő fűtés, hűtés, világítás és az elektromos berendezések árammal való megfelelő ellátása alapvető fontosságú az elfogadható életszínvonal biztosításához. A dekarbonizációhoz kapcsolódó kockázatok egyike az energiaszegénység, vagyis az, hogy – az alacsony jövedelem, a magas energiaköltségek és az elégtelen energiahatékonyság együttesének következtében – a háztartások egyre nagyobb hányada nem tudja megfizetni a fűtést és a többi energiaszolgáltatást. Az energiaszegénység hatással van az egészségre, a környezetre és a termelékenységre. Ez felhívja a figyelmet arra, hogy a társadalmi méltányosságának és az éghajlatváltozás elleni fellépés elfogadtatásának szempontjából fontos szerepe van megfizethető és színvonalas lakhatásnak (ideértve a szociális lakhatást is). Az energiaárak (az energiaszegénység fő okai) jelentős mértékben nőttek az utóbbi évtizedekben, ami növelte a háztartásokra nehezedő pénzügyi nyomást. Az energiaszegénységet csökkenthetik a jól célzott társadalmi juttatások, a szociális lakhatás és az energiaszámla-támogatás, valamint az energiahatékonysági intézkedések. Általában elmondható, hogy a közelmúltban történtek pozitív fejlemények az EU-ban és a lakások fűtésére való képesség terén, és az energiaszegénység átlagosan a 2010-es szint alá csökkent. Azonban egyes tagállamokban nem csak az alacsony jövedelmű háztartások, hanem a közepes jövedelemmel rendelkező háztartások egy jelentős része sem képes fűteni a lakóépületét, különösen a városokban és a vidéki térségekben. A „Tiszta energiát minden Európának” csomag új, holisztikus módon közelíti meg az energiaszegénység kérdését az uniós éghajlat-politikai és energiaügyi kereteken belül, amikor a villamosenergia-piacot érintő jogszabályok, az energiahatékonyságot célzó jogszabályok, valamint a nemzeti energia- és éghajlat-politikai tervek kapcsán is kitér rá. Ez a méltányos átállás biztosításának alapvető fontosságú összetevője.

További potenciális kockázat az energiaszegénység, amely ugyan csökkent az EU-ban, de továbbra is jelen van több tagállam alacsony és közepes jövedelmű háztartásaiban.

Az EU-ban a környezettel kapcsolatos legsúlyosabb egészségi kockázat a légszennyezés, amely évente körülbelül 400 000 ember idő előtti halálát okozza. Az EU-ban a főbb légszennyező anyagok kibocsátása csökkent, de továbbra is meghaladja az EU és az Egészségügyi Világszervezet vonatkozó iránymutatásaiban szereplő értékeket. A légszennyezés káros hatása szempontjából egyes csoportok kiszolgáltatottabb helyzetben vannak. Ilyenek például a gyermekek, az egészségügyi problémákkal küzdő emberek, valamint az alacsonyabb társadalmi-gazdasági háttérből származó emberek. Többségében a városokban élő polgárok számolnak be arról, hogy légszennyezésnek vagy egyéb környezeti problémáknak vannak kitéve. A légszennyezés problémájának az éghajlatváltozás elleni fellépés keretében történő kezelése lehetőséget ad az éghajlat-politikák társadalmi és politikai támogatottságának növelésére, hiszen a légszennyezés csökkentésének kedvező hatásai helyi szinten, látható módon és rövid távon jelentkeznek, szemben az éghajlatváltozás mérséklését célzó absztraktabb lépéseivel. 2050-ig a célzott intézkedések (ideértve az éghajlatváltozás elleni fellépést célzó intézkedéseket) a korai halálozások egyharmadát megelőzhetik.

A légszennyezés a környezettel kapcsolatos legsúlyosabb egészségi kockázat az EU-ban, amely mindenekelőtt az időseket, a gyermekeket és a szegényebb embereket érinti.

Végezetül hozzá kell tenni, hogy a környezetbarátabbá váló termelési és fogyasztási mintázatok, valamint a zöld munkahelyek létrehozásának támogatása is előmozdítja az éghajlattudatos és inkluzív növekedés lehetőségeit az innovációnak, a vállalatok esetében megvalósuló termelékenységi haszonnak és a polgárok esetében megvalósuló nagyobb jólétnek köszönhetően. A környezetvédelmi adózás – különösen a munkát terhelő adóktól az energiafogyasztást, a hulladékot és a szennyezést terhelő adók felé való elmozdulás – segíthet a társadalmi és környezeti költségek internalizálásában, megelőzheti „a szennyező technológiák kikötőinek” kialakulását, és ösztönözheti a források átcsoportosítását és a globális értékláncok alacsony energiaigényű és alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó termelés felé történő átirányítását.

Az éghajlat-politikai fellépés új lehetőségeket nyújt a technológiai és a folyamatinnováció terén, és javítja a vállalatok termelékenységét.

6. FENNTARTHATÓSÁG ÉS IRÁNYÍTÁS: A SZOCIÁLIS PÁRBESZÉD SZEREPE

A szociális párbeszéd fontos szerepet játszik a fenntarthatóságnak és valamennyi – gazdasági, társadalmi és környezeti – dimenziójának előmozdításában. Tekintettel azokra a komoly kihívásokra, amelyek a zöld gazdaságra való méltányos átállás kapcsán merülnek fel, a releváns információk mérlegelése és a fellépéssel kapcsolatos konszenzus elérése érdekében alapvető fontosságú a szociális partnerek bevonása. A szociális párbeszéddel jelentős ismereteket lehet bevonni a főbb szereplők közötti együttműködés és szinergiák erősítésének folyamatába. A szociális partnerek aktívan hozzájárulnak a szociális jogok európai pillérének és az EU politikai menetrendjeinek végrehajtásához. Előmozdítják továbbá bizonyos fenntartható fejlesztési célok elérését, mindenekelőtt a következőknek köszönhetően: a) az egyenlőség előmozdítása a munkahelyeken és a jó munkakörülmények elősegítése, b) a befogadás előmozdítása, c) megállapodás a gazdaságok környezetbarátabb módon történő működtetése érdekében tett lépésekről, és d) társadalmainak demokratikus alapjainak megerősítése.

A szakszervezeti taglétszám 45 százalékponttal magasabb abban a tagállamban, ahol a dolgozói szegénység mértéke a legalacsonyabb, mint abban a tagállamban, ahol a dolgozói szegénység mértéke a legmagasabb.

A szociális párbeszéd alapelvei – mint például a munkahelyi méltányosság, a kielégítő munkakörülmények és munkavállalói jogok – a fenntarthatóság társadalmi és gazdasági dimenzióinak is központi elemei. Az adatok azt bizonyítják, hogy a bérmegállapodás hatására csökken bérek szórása, hogy a

A szociális partnerek hozzájárulnak a fenntartható fejlődéshez azzal, hogy előmozdítják a jó, inkluzív munkahelyeket és a több érdekelt felet bevonó irányítást.

A bérmegállapodás összefüggésben áll bizonyos kedvező szociális eredményekkel, többek között a kisebb mértékű jövedelmi egyenlőtlenséggel.

centralizáltabb bérmegállapodás összefüggésben áll az alacsonyabb jövedelmi egyenlőtlenséggel és hogy a szakszervezeti taglétszám összefügg a dolgozói szegénység alacsonyabb arányával. Általában elmondható, hogy a munkavállalói képviselő javítja a munkahelyi környezet minőségét. A szakszervezetek vagy üzemi tanácsok által képviselt munkavállalók például 34%-kal kisebb valószínűséggel gondolják úgy, hogy a munkájuk negatív hatással van az egészségükre. Ez azt mutatja, hogy a munkavállalói képviselő fontos szerepet játszik a munkahelyi környezet magas színvonalának biztosításában, különösen az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő átálláshoz kapcsolódó munkaminőség kapcsán előre jelzett változások fényében.

A szociális partnerek is előmozdítják az inkluzivitást, amely a társadalmi és gazdasági fenntarthatóságban egyaránt kulcsszerepet játszik. Ezt mutatják bizonyos példák a szociális védelem és a transznacionális tevékenységek terén, ahol a szociális partnerek kiállnak a szociális védelemnek és minden egyéb szociális jognak az adott ágazatban dolgozó (nem tag) munkásokra történő kiterjesztése mellett. A szociális partnerek a fenntarthatóság környezeti dimenziója kapcsán is egyre nagyobb aktivitást mutatnak. Nagy különbség mutatkozik viszont abban, hogy az egyes ágazatokban hogyan közelítik meg az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő átállást. Egyfelől defenzív hozzáállás tapasztalható azok

A szociális partnerek előmozdítják az inkluzív szociális védelmet és többnyire az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő átállást is...

A képviselőt valamilyen formájával rendelkező munkavállalóknak 66%-kal több esélyük van arra, hogy fizetett képzésben részesüljenek.

részeről, akiket az a veszély fenyeget, hogy elveszítik a munkájukat (például a bányászatban és a fossziliztüzelőanyag-termelésben), másfelől az átállást teljes mellszélességgel támogatják azokban az ágazatokban, ahol

... és a társadalmilag méltányos átállás érdekében ösztönzik a továbbképzést.

munkahelyteremtés várható. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő átállás szempontjából alapvető fontosságú a dolgozók átképzésének és továbbképzésének elősegítése. Az oktatás és képzés segíthet a kockázatnak kitett ágazatoknak, valamint segítheti a szociális partnereket abban, hogy méltányosabb átmenetet biztosító válaszlépéseket dolgozzanak ki. A munkavállalói képviselő kapcsolatban áll a vállalatoknál elérhető több képzési

lehetőséggel. A szakszervezet által képviselt munkavállalók például 66%-kal nagyobb valószínűséggel részesülnek fizetett képzésben.

A fenntarthatóság felé való átmenet mellett a szociális párbeszéd folyamatai (például a kétoldali vagy háromoldali partnerségek) megerősítik az uniós társadalomban való demokratikus részvételt. Lehetőséget adnak a dolgozóknak és a munkáltatóknak arra, hogy befolyásolják a zöldebb gazdaság felé vezető úton hozott döntéseket, bizonyos mozgásteret biztosítva nekik a világgazdaságot átalakító globális trendek közepette. Ha az érintettek az átállások irányítása során a szociális partnerekre támaszkodnak, és mellette konzultálnak a szakértőkkel és élvezik a kormányok támogatását, akkor elérkezhetnek a legkevésbé zavaró hatású megoldásokig. A szociális partnerek a környezeti aspektusok hagyományos társadalmi-gazdasági menetrendbe történő integrációjával kulcsszerepet vállalnak a zöld és inkluzív növekedés előmozdításában.

A szaktanácsadás és a kormányok által támogatott szociális párbeszéd azonosíthatja a fenntarthatósági problémák legkevésbé zavaró hatású megoldásait.

KÖVETKEZTETÉSEK

A gazdasági fellendülést már hatodik éve kíséri folyamatosan a foglalkoztatási és szociális eredmények javulása. A globális és az uniós szinten jelentkező tartós kockázatok és felmerülő bizonytalanságok azonban kérdéseket vetnek fel a további növekedési kilátásokkal kapcsolatban. Időközben az uniós gazdaság folyamatos bővülése a hosszú távú fenntarthatósággal kapcsolatos problémákra irányította a figyelmet. A helyzet sürgőssége, a környezetkárosodással kapcsolatos tájékozottság javulása és az éghajlatváltozás hatásai fokozták a politikai döntéshozókra nehezedő nyomást az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, körforgásosabb, környezeti szempontból fenntartható és inkluzív modellre való átállás tekintetében. Az EU már jelenleg is innovatív, jó teljesítményű gazdasággal, valamint magas szintű szociális védelemmel és a környezetvédelemmel büszkélkedhet. A célunk az, hogy ezeket az eredményeket hosszú távon fenntarthatóvá tegyük, hogy a jövő nemzedékek is használhassák a mai nemzedékek rendelkezésére álló erőforrásokat, és hogy a ma élő emberek helyzetét szociális jogaik és az esélyegyenlőség biztosításával javítsuk. Különösen a foglalkoztatás- és szociálpolitikáknak kell nagyobb fokú fenntarthatóságot biztosítani a demográfiai elöregedés, a digitalizáció, a globalizáció és az éghajlatváltozással szembeni fellépés következtében átalakuló világban. A társadalmi és környezeti aggályok jövőbeni szakpolitikákba történő általános, felfelé történő integrációja elengedhetetlen, és javítaná a szükséges reformok társadalmi elfogadottságát.

Az EU-ban az erőteljes gazdasági növekedés nem tartható fenn a teljes tényező-termelékenység nagyobb fokú növelése nélkül, amelyhez inkább a termelési tényezők hatékony kihasználására van szükség, semmint egyszerűen a használatuk bővítésére. A teljes tényező-termelékenység az erős munkaerőpiaci intézményekkel rendelkező tagállamokban és régiókban, valamint a munkavállalók képzésébe és az innovatív tőkébe és folyamatokba befektető vállalatokban erős. A termelékenység növelésében hosszú távon azok a szakpolitikák a leghatékonyabbak, amelyek segítenek a humán tőke fejlesztésében és előmozdítják a munkahelyi innovációt, feltéve, hogy a munkaerőpiacon nincs hátrányos megkülönböztetés és a vállalatok hozzá tudnak férni a szükséges tőkéhez.

Tekintettel a főbb demográfiai és technológiai változásokra, a szociális beruházás – a társadalmi kockázatok megelőzésével és enyhítésével – hozzájárul a fenntarthatósághoz. Lehetővé teszi a polgárok számára, hogy aktív szerepet vállaljanak a munkaerőpiacon, és támogatást nyújt számukra az életszakaszok közötti fontosabb átmenetek idején. Ennek köszönhetően fokozza az aktivitást és növeli a foglalkoztatási rátát, valamint csökkenti a társadalmi kockázatokat. Az ilyen jellegű beruházások között kiemelkedő a gyermekgondozás és a kisgyermekkorú nevelés, amely előmozdítja az anyák munkaerőpiaci részvételét és foglalkoztatását, és ugyanakkor a gyermekek életének már korai szakaszában segíti a készségek kialakulását és az esélyegyenlőséget. A készségekbe, végzettségekbe és a formális

felnoítképzésbe történő befektetés erősíti a vállalatok versenyképességét és növeli a béreket. A megfelelő és megfizethető lakhatáshoz való hozzáférés fontos tényező, amely lehető teszi az európai polgárok számára, hogy a munkaerőpiacon teljes mértékben kihasználják képességeiket, és a társadalom életében egyenlőbb felekként vehessenek részt.

Általában várható, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás kedvező hatással lesz a GDP-re, a teljes foglalkoztatásra és a jólétre. Az átállásra való korai – a jobb és új készségekkel történő – felkészülés enyhítheti a munkahelyek megszűnésének hatásait azokban a foglalkozásokban, ágazatokban és régiókban, amelyek továbbra is a magas szén-dioxid-kibocsátású gazdasághoz kapcsolódnak, és jobban kihasználhatja a zöld ágazatokban jelentkező munkahelyteremtési potenciált. Azonban nem magától értetődő, hogy a klímasemleges gazdaságra való átállás inkluzív folyamat lenne. A társadalmi dimenzióknak a kezdetektől fogva megvalósuló integrálása alapvető fontosságú az EU éghajlat- és energiastratégiájának sikere szempontjából. Szükség esetén kompenzációs intézkedések (többek között az energiaszegénység visszaszorítását célzó kompenzációs intézkedések) is hozzájárulhatnak a társadalmilag méltányos átálláshoz. Ezeknek az intézkedéseknek a szükséges reformok részét kell képezniük. A környezetvédelmi adók arra is lehetőséget adnak, hogy a munkát terhelő adók elveszítsék jelenlegi hangsúlyos szerepüket, ami kedvező hatással lenne a teljes foglalkoztatásra és a díjazásokra. A szakpolitikának és a beruházásoknak a környezettel kapcsolatos egészségi kockázatokkal (például a légszennyezéssel) is foglalkozniuk kell, és segíthetnek az éghajlatváltozás elleni fellépés és reformok társadalmi támogatottságának javításában.

Végezetül, a szociális párbeszéd több érdekelt felet bevonó irányítása kiválóan alkalmas a fenntarthatóbb gazdaságok és társadalmak előmozdítását érintő széleskörű konszenzus elérésére. A jól működő szociális párbeszéd erősíti a társadalmi méltányosságot annak köszönhetően, hogy javítja a munkakörülményeket, anélkül, hogy a hosszú távú gazdasági teljesítményt rontaná. A szakszervezetek és a munkáltatói érdekképviseleti szervezetek fokozhatnák az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás irányítása érdekében tett erőfeszítéseiket, annak ellenére, hogy – a gazdaság ökológizálásának egyenetlen ágazati hatásai következtében – álláspontjaik különböznek.

A fenntartható fejlődés valóban kiegyensúlyozott, többdimenziós modelljének megvalósítása csak akkor hiteles, a társadalmi és környezeti célkitűzéseket valamennyi uniós szakpolitikában általánosan érvényesítjük, illetve azokba integráljuk, ahelyett, hogy a társadalmi és környezeti kockázatokat utólagos korrekciós intézkedésekkel próbálnánk orvosolni. Talán nem ez a csodaszer az EU minden problémájára, de garantálja a globális felelősségét vállaló zöld és szociális Európa létrejöttét.